

Social Work & Education

© SW&E, 2019

Тимошук, Ю. (2019). Сутність і специфіка іншомовної професійної компетентності майбутніх морських фахівців у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням. *Social Work and Education*. Vol. 6, No. 4. Ternopil-Aberdeen, 2019. pp. 419-426
DOI: 10.25128/2520-6230.19.4.7

УДК 372.8–378.046.4

DOI: 10.25128/2520-6230.19.4.7

СУТНІСТЬ І СПЕЦИФІКА ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МОРСЬКИХ ФАХІВЦІВ ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Юлія Тимошук,
викладач,
Херсонська державна морська
академія,
м.Херсон, Україна
iuliia.tymoshchuk@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто сутність і специфіку іншомовної професійної компетентності майбутніх моряків у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням, а також питання розвитку професійно-комунікативної компетентності у курсантів вищих морських навчальних закладів засобами вивчення англійської мови за професійним спрямуванням.

Звертається особлива увага на впровадження комунікативного підходу у вивченні іноземної мови. Крім того автор визначає роль іншомовної комунікативної компетентності у становленні професійного морського фахівця.

Визначено основні компоненти комунікативної компетентності та методи навчання, характеризуються фактори готовності курсантів до майбутньої професійної діяльності. Визначено, що іншомовна професійна компетентність майбутніх фахівців майбутніх моряків – це сукупність лексичних, граматичних, соціокультурних і власне конкретно професійних знань, умінь і навичок, необхідних для іншомовного спілкування у різних ситуаціях і сферах, які пов'язані з безпосереднім виконанням професійних завдань та функціональних обов'язків.

Ключові слова: іншомовна комунікація; комунікативна компетентність; англійська мова за професійним спрямуванням; комунікативний підхід; фахівець.

Article history:

Received: August 24, 2019

1st Revision: September 21, 2019

Accepted: December 30, 2019

Вступ

Сьогодні в Україні іншомовна професійна компетентність як ніколи затребувана не тільки особистістю, а й державою. Володіння іноземною мовою у майбутньому допоможе морському фахівцю швидше адаптуватися в сучасному професійному світі і більш успішно здійснювати свої професійні функції; набувати більшої компетентності у професійній діяльності; формувати методичну та психологічну готовність до зміни виду і характеру своєї професійної діяльності.

Розвиток комунікативної компетентності майбутніх моряків залежить передусім від соціально-культурних і соціолінгвістичних знань, умінь і навичок, які б забезпечували входження особистості в інший соціум і сприяли її соціалізації в новому суспільстві. Відтак головною метою сучасної системи освіти є гармонійний розвиток особистості, а навчання постає як основа та засіб цього розвитку.

На сьогодні постала гостра необхідність навчити курсантів вищих морських навчальних закладів використовувати англійську мову в діалозі культур сучасного світу, підготувати їх до спілкування в реальних життєвих ситуаціях, навчити їх самостійно отримувати нові знання з метою підвищення рівня власної професійної компетентності та стати конкурентноспроможними на світовому ринку праці.

Маємо відзначити, що сьогодні чимало дослідників розглядають питання формування іншомовної комунікативної компетентності. Серед них можемо відзначити Н. Костенко, Т. Грінченко, О. Іскандарову, В. Теніщеву, Ю. Жукова, М. Панченкову та багатьох інших. Проблеми, пов'язані з методикою викладання іноземних мов у вищій школі та формуванням іншомовної професійної компетентності досліджували Д. Барська, І. Веретіна, П. Гальскова, Р. Гришкова, О. Єфімова, Г. Заволянська, Г. Китайгородська, З. Коннова, Т. Кривошеєва, Р. Мартинова, Н. Микитенко, Н. Мойсеєнко, Л. Морська та ін.

Мета статті – розкрити сутність та схарактеризувати специфіку іншомовної професійної компетентності майбутніх морських фахівців у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням.

Методологія дослідження

У результаті проведеного дослідження здійснено аналіз наукових публікацій, аналітичних звітів, публікацій та наукових матеріалів, висвітлених у відкритому доступі на платформах журналів, проіндексованих у Google Scholar.

Основна частина

Науковці наголошують, що сучасним досягненням у галузі методики навчання іноземних мов для спеціальних цілей став такий висновок: «оскільки іноземна мова знаходить своє застосування в різних ситуаціях спілкування спеціалістів різних професій і різних спеціалізацій всередині професійної галузі, то, визначивши особливості типових ситуацій спілкування фахівців кожної конкретної галузі, можна моделювати процес їх реальної комунікації, і, відібравши попередньо для цього необхідний мовний та мовленнєвий матеріал, звузити весь широкий діапазон іноземної мови до конкретних потреб спеціалістів і цим полегшити процес оволодіння мовою для спеціальних цілей» (Теляшенко, 2003, с. 80).

Формування іншомовної професійної компетентності курсантів та студентів вищих морських навчальних закладів відбувається під час навчання студентів читання фахових текстів, мовлення, аудіювання та письма для забезпечення можливості й спроможності спілкування у майбутній професійній сфері, тобто формується іншомовна професійна компетентність майбутнього морського фахівця. Професійно орієнтована іншомовна діяльність передбачає підготовку майбутніх фахівців до ділового спілкування в усній і письмовій формах іноземною мовою. Необхідною умовою досягнення цієї мети є комплексний розвиток умінь курсантів та студентів в усіх видах мовленнєвої діяльності у процесі професійної підготовки.

Головним завданням опанування іноземною мовою професійного спрямування у вищих навчальних закладах сьогодні є не просто навчити студентів користуватися нею як засобом спілкування в усіх видах мовленнєвої діяльності в різноманітних ситуаціях, а використовувати іноземну мову в усіх видах мовленнєвої діяльності в ситуаціях професійної діяльності, оскільки й «ефективність навчання безпосередньо залежить від ступеня наближення процесу передачі знань, формування навичок і вмінь до реальних умов їх практичного застосування» (Насонова, 2002, с. 243).

Іншомовна комунікативна компетентність майбутніх морських фахівців є невід'ємним компонентом професійної підготовки та становить собою комплексний особистісний ресурс, що забезпечує можливості ефективної взаємодії в процесі використання іноземної мови як засобу вирішення професійних завдань (Солодовникова, 2009, с. 45).

Говорячи про іншомовну комунікативну компетентність курсантів при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням, доцільно сказати про можливість і необхідність формування навчальної, мовної, соціолінгвістичної, соціокультурної компетенцій як основних складових у процесі формування комунікативної компетентності. Формування мовної компетенції при цьому має бути спрямовано на розвиток уміння користуватися мовним матеріалом у процесі

отримання певної інформації в ході міжкультурного спілкування. Наявність соціолінгвістичної компетенції передбачає вміння користуватися реаліями, особливими зворотами, специфічними правилами мовного спілкування, характерними для країн, мова яких вивчається. У свою чергу соціокультурна компетенція визначається знанням соціокультурних особливостей цієї країни. Навчальну компетенцію формують такі вміння, як уміння працювати зі словником, довідковою літературою тощо.

Отже, сутність іншомовної професійної компетентності майбутнього морського фахівця розкривається у певному рівні володінні ним іноземною мовою, мовленням, соціокультурними та професійними знаннями, вміннями і навичками, що дають можливість доцільно варіювати мовленнєвою поведінкою залежно від функціонального чинника іншомовного спілкування. Таке іншомовне спілкування створює підґрунтя для комунікативного бікультурного розвитку студента.

Можна з упевненістю сказати, що сьогодні мова зі спеціальності перетворюється на мову для спеціальності. Найкращі результати в процесі формування комунікативних умінь студента дає використання сприятливого психологічного клімату на заняттях, створення позитивної мотивації студентів до вивчення іноземної мови. На заняттях, що проводяться викладачами кафедри іноземних мов, передбачається проведення дискусій, вивчення кейсів тощо (Зайцева, 2007, с. 44).

У процесі оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю відбувається не тільки вирішення комунікативно-значущих завдань, а й оволодіння професійно-значущими знаннями, вміннями, навичками, відбувається розвиток професійних здібностей, необхідних для вирішення професійних завдань.

У морських навчальних закладах серед інших інтенсивно впроваджується комунікативний підхід у викладанні іноземної мови. Комунікативний підхід зумовлює підбір мовного та мовленнєвого матеріалу й особливості навчальних методів, прийомів і вправ. Хоча робота з технічними текстами все ще займає значну частину у процесі опанування іноземної мови професійного спрямування у вищих технічних навчальних закладах, однак опрацювання лексико-граматичного наповнення тексту набуває при комунікативному підході нового змісту через його практичне використання у процесі спілкування. Не обминає увагою викладач іноземної мови і такого потужного навчального методу, як колективні ігрові ситуації. Вони сприяють не тільки вдосконаленню комунікативних навичок, але й розвитку пам'яті, критичного мислення та покращують емоційний клімат у колективі. Таким чином, потреба в реальному професійному спілкуванні в певному форматі задовольняється на уроках

іноземної мови, де викладач моделює та допомагає прожити студентам ситуації, наближені до професійного життя (Бородіна, 2005, с. 29).

Одним із прикладів упровадження комунікативного підходу у викладанні англійської мови за професійним спрямуванням у вищому морському навчальному закладі України є Херсонська державна морська академія. У цьому навчальному закладі реалізується проект «Комунікативний підхід до викладання англійської мови за професійним спрямуванням», який рекомендований міжнародною морською організацією в Модельному курсі 3.17. Для реалізації проекту розроблено наскрізні робочі програми, що конкретизують зміст, граматичні і лексичні одиниці та комунікативні вміння курсантів. Ці програми відповідають сучасним вимогам теоретичного і прикладного характеру.

В академії використано такі принципи комунікативного підходу:

- мова – засіб спілкування;
- центральний суб'єкт навчання – курсант;
- мова вивчається засобами мови;
- курсанти вчаться завдяки активному залученню;
- навчальні завдання повинні відображати спілкування в реальному житті.

Основне призначення іноземної мови за професійним спрямуванням як навчальної дисципліни полягає в оволодінні студентами уміннями спілкуватися іноземною мовою при здійсненні професійної діяльності. Мова йде в цьому випадку про формування комунікативної компетенції, тобто здатності та готовності здійснювати як безпосереднє спілкування (говоріння, розуміння на слух), так і опосередковане спілкування (читання з розумінням іншомовних технічних текстів, письмо).

Висновки

Таким чином, іншомовна професійна компетентність майбутніх морських фахівців – складне утворення, що уможливорює його здатність спілкуватися у процесі іншомовного фаховозорієнтованого спілкування. Сутність іншомовної професійної компетентності майбутнього моряка розкривається у певному рівні володінні ним іноземною мовою, мовленням, соціокультурними та професійними знаннями, вміннями і навичками, що дають можливість доцільно використовувати мовні знання залежно від ситуації професійного спілкування. Сукупність навчання з життєвими ситуаціями можливими в професійній діяльності, впровадження комунікативного підходу у викладанні – все це є беззаперечною запорукою становлення всебічно розвиненого, здатного до високоякісної трудової діяльності та самоорганізації моряка-професіонала.

Література

Бородіна, Г. І. (2005). Комуникативно-орієнтоване навчання іноземної мови у немовному ВНЗ. *Іноземні мови*. № 2., С. 28-30.

Зайцева, И. В. (2007). К вопросу о формировании иноязычной профессиональной коммуникативной компетенции у студентов неязыковых специальностей. *Развитие иноязычной компетенции студентов университета неязыковых специальностей*. Оренбург: Оренбургская электронная библиотека. [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://artlib.osu.ru/konf07/30.pdf>.

Насонова, Н. А. (2002). Передача інформації в процесі вивчення іноземної мови. *Проблеми гуманізму і освіти: зб. матеріалів науково-метод. конф.*, м. Вінниця, 21-22 травня 2002 р. В 2-х т. Вінниця: Універсум, Т. 2. С. 241-243.

Солодовникова, Ю. Ю. (2009). Формирование иноязычной коммуникативной компетенции как условие профессиональной подготовки специалиста социальной работы. Курск, 201 с.

Теляшенко, В. Л. (2003). Професійно орієнтоване навчання студентів іноземної мови в немовному вузі. *Теорія та практика державного управління: зб. Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України, Харк. регіон. ін-т; редкол.: [Г. І. Мостовий та ін.]*. Вип. 4. «Актуальні питання навчання іншомовної комунікації у вищих навчальних закладах». Харків: Магістр, С. 78-81.

Впровадження комуникативного підходу в Херсонській державній морській академії. (2019). [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://kma.ks.ua/ob-akademii/komunikativnij-pidkhdid>.

THE ESSENCE AND SPECIFIC FEATURES OF PROFESSIONAL COMPETENCE FOR SEAFARER SPECIALISTS IN THE PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGE FOR SPECIFIC PURPOSES

Yuliya Tymoshchuk, teacher, Kherson State Maritime Academy, Kherson, Ukraine

Abstract. *The article deals with the issues connected with the essence and characterize the specific foreign language professional competence of future marine specialists in the process of studying English in a professional direction.*

The analysis of recent publications on the topic is carried out; the basic peculiarities of seafarer specialist foreign language professional competence are revealed.

Special attention is paid to implementing the communicative approach to studying foreign languages. In addition to that, the author determines the role of foreign communicative competence in the process of forming a well-qualified seaman.

Key components of communicative competence and training methods are defined; factors of cadets' readiness for future professional activity are characterized. It is determined that foreign professional competence of future seafarers is complex of lexical, grammar, social and cultural and professional knowledge, skills needed for foreign communication in different situations and spheres that are interconnected with fulfillment of professional tasks and functional duties.

The essence of a foreign seafarer's professional competence in foreign language is revealed in a certain level of foreign language learning, getting of socio-cultural and professional knowledge, skills and abilities that make it possible to use language appropriately depending on the situation of professional communication. The totality of training with life situations is possible in professional activity, the introduction of a communicative approach in teaching – all these are the undisputed key to becoming a fully developed, capable of high quality work and self-organization of a professional seaman.

The main idea which the author wanted to cover in the article is the importance of communicative competence and also foreign communicative approach in forming a comprehensively developed seaman, ready to his professional activities and also to act appropriately in all possible extreme situations which may occur.

Key words: *foreign communication; communicative competence; Professional English; communicative approach.*

References

Borodina, G. I. (2005). Communicative oriented teaching of foreign language at non-linguistic higher establishment. *Foreign Languages*. № 2. p. 28-30.

Zaitceva, I. V. (2007). To question of forming foreign language professional communicative competence for students on non-linguistic specialties. *Development of foreign language competency for students at university of non-linguistic specialties*. Orenburg: Orenburg's electronic library. [Electronic resource]. Available at: <http://artlib.osu.ru/konf07/30.pdf>.

Nasonova, N. A. (2002). Information transferring in the process of learning foreign language. *Problems of humanism and education: source book of scientific and methodological conference*, Vinnitcyia, May 21-22 2002. in 2 volumes. Vinnytycia: Універсум, V. 2. p. 241-243.

Solodovnykova, Yu.Yu. (2009). Forming foreign language professional communicative competence as a condition of professional preparation of specialists at socialistic work. Kursk, 201 p.

Telyashenko, V. L. (2003). Professional oriented foreign language study of students at non-linguistic higher establishment. *Theory and practice of public administration: compilation of National Academy of Public Administration under president of Ukraine, Kharkiv Region Institute*; editorial board: [G. I. Mostovyiand others]. Ed. 4. «Actual Questions of Teaching Forein Language Communication at Higher Educational Establishments». P. 78-81.

Implementation of communicative approach at Kherson State Maritime Academy. (2019). [Electronic resource]. Available at: <http://kma.ks.ua/ob-akademii/komunikativnij-pidkhid>.